

Katalunia: nondik gatoz, non gaude eta norantz goaz

JORDI MUÑOZ

Katalunia: nondik gatoz, non gaude eta norantz goaz

Jordi Muñoz

3 Nondik gatoz?

8 Non gaude orain?

12 Norantz goaz?

16 Ondorioa

17 Galderak eta erantzunak

Urkulluren bitartekaritzari buruz

Kataluniako sindikalismoaren jarrera

Europar Batasunari buruz

Hurrengo urratsak

Diskurtso ekonomikoa

CiUren ingurunea

Hizkuntzaren eta kulturaren garrantzia

Dokumentuak 37

2017ko azaroa

www.mrafundazioa.eus

@mrafundazioa

Katalunia: nondik gatoz, non gaude eta norantz goaz

Jordi Muñoz*

Kataluniako egoerari buruzko koiuntura-analisia eskatu zidaten. Ez da erraza horrelako analisi bat egitea, azken hilabeteotan eta bereziki azken asteotan ez baitago beste konturik, baina ariketa ondo etorri zait ideiak antolatzeko.

Analisia hiru zatitan banatuko dut, gaia zertxobait ordenatze aldera. Honaino nola iritsi garen azaltzen saiatuko naiz; hau da, nondik gatozen esplikatzeko. Ondoren, uneotan non gauden azalduko dut, eta, amaitzeko, gutxi gorabehera norantz goazen zehaztuko dut.

Nondik gatoz?

Nondik gatozen ulertzeko, datu bat emango dizuet: 2006. urtean, inkesten arabera, katalanen %13 zegoen independentziaren alde. Hortik gatoz. Horixe zen abiapuntua, eta gaur egun, berriz, oso bestelako lekuan gaude. Nola iritsi gara honaino?

Ulertu behar da, independentismoaren aldekoak gutxiengoa izan arren, autogobernua berreskuratzeko nahia oso zabalduta zegoela. Autogobernua berreskuratzeko nahi hori Estatut berriaren erreforman eta idazketan hezurmamitu zen; zehazki, 2003an abiatu zen erreforma hori CiUren gobernua erori eta Tripartit-a (PSC-ERC-ICV) Generalitat-era iritsi zenean. Prozesu luzea eta neketsua izan zen, eta, azkenik, 2005ean,

* Jordi Muñoz Universitat de Barcelonako politologoa da. Dokumentu hau azaroaren 6an Donostian egin genuen “#EstatutuaHilda Gernikako ekitalditik 20 urte. ¿Qué nos enseña Catalunya?” ekitaldian eman zuen hitzaldiaren transkripzioa da. Ramon Olasagastik euskaratu du.

Kataluniako Parlament-eko bozketarekin amaitu zen. Bozketa hartan onartu zen Estatut berria, eta ondoren Gorte Nagusietara bideratu zen, eta han etorri zen aurreneko murrizketa esanguratsua. Estatut berriaren kamuste nabarmena.

Gaur egun asko hitz egiten dugu Konstituzio Auzitegiaren 2010eko sententziaz, baina independentismoaren zati handi batentzat, 2005ean Parlament-ak bozkatu zuenetik 2006an Gorte Nagusiek bozkatu zutenera gertatu zen murrizketa aski esanguratsua izan zen; izan ere, hor hasi zen agerian geratzen zein diren autogobernuaren mugak. Gogoan izan behar da 2006an, Estatut-ari buruzko erreferendumean, ERCK aurkako botoa eskatu zuela.

Horren ondoren, Konstituzio Auzitegiaren sententzia etorri zen, baina ez hori bakarrik. Prozesuaren legezko alderdiaren analisi hutsera mugatzen bagara, alde batera uzten ari gara historiaren zati garrantzitsu bat:

Espainiako eskuinak Kataluniaren aurkako kanpaina abiatu eta normalizatu zuen garai horretan (irainak, iragarkiak Andaluziako irratietan esanez katalanek dirua kendu nahi zietela Andaluziako haurrei bereei emateko...), eta oldarraldi ia katalonofobo horrek, neurtzen zaila izan arren, haustura sentimentalago bat sortu zuen Kataluniako gizartean. Bide batez esanda, gure gizarte honetan familien gehiengoak senideak ditu Estatuko hainbat tokitan, eta hartu-eman naturalak toki horietako jendearekin. Hor nolabaiteko haustura sortu zen.

Bi prozesu gertatu ziren paraleloan: prozesu formalago bat, instituzionala, esan dezagun; eta beste prozesu bat, haustura emozionalekoa, batez ere Konstituzio Auzitegiaren 2010eko sententziaren ondotik. Konstituzio Auzitegiaren sententzia oso zitala izan zen, edukiagatik bezain beste gertatu zen moduagatik, erreferendumaren ondotik, auzitegi horrek apenas baitzuen zilegitasunik (erreferenduma ez zen berotasun handiz bizi izan, baina Kataluniako herriaren borondate demokratikoaren adierazpentzat jo zen, logikoa den moduan).

Horren azpian, burujabetzaren aldeko mugimenduaren indar-metaketa prozesu bat izan zen. Prozesu hori aspalditik zetorren; izan ere, independentismoak, babes mugatua izan arren, lehendik zituen sustraiak Katalunian. Prozesuak, gainera, bazuen beste berezitasun bat: indar metaketa ez zen parlamentuaren esparruan soilik gertatu, herrietan ere bai, oso-oso oinarritik hasita.

2009ko irailetik 2011ko udaberrira Kataluniako udalerrien erdietan baino gehiagotan independentziari buruz eginiko herri galdeketen bidez mamitu zen prozesu hori. Galdeketa ez-formalak izan ziren, guztiz auto-

antolatuak, nahi baduzue, baina nire ikuspegitik, gizarteak, herriak, aurreneko aldiz, gainditu egin zituen egitura politikoak eta alderdien egiturak.

Gogoan dut, kontsulta antolatzen ari ziren garaian, hainbat herrietan ikusitakoa oso deigarria egin zitzaidala: une hartan, era guztietako elkarteak (etxeakoandreen elkarteak, txirrindulari elkarteak, ping-pong taldeak...) elkarrekin ari ziren galdeketa antolatzeko zereginetan; horrelakorik ez zen inoiz gertatu Katalunian. Hau da, independentismoa gutxiengo baten afera zen, eta ordura arte soilik erakunde politizatuek egiten zuten bat modu irekian burujabetzaren aldeko mugimenduarekin. Une hartan, jauzi nabarmena gertatu zen eskualde askotan. Bistan denez, prozesu hori ez zen berdin gertatu Kataluniako lurralde guztietan, baina jauzi bat, bai, izan zen: normalizazio bat, eskala-aldaketa moduko bat, esan dezagun. Mugimendu subiranistak gatazka demokratiko gisa planteatu zuen hasieratik auzia, eta horretan bete-betean asmatu zuen; hain zuzen, irudipena dut planteamendu horri estu loturik etorri zela aipatutako jauzi hori.

Gatazkaren planteamendua hauxe izan zen: gizarte honek demokratikoki erabakitzeke borondatea du. Hortik aurrera, premisa hori bihurtu zen hazkunde honen eta indar-metaketa honen eragile eta palanka. Indar sozialen metaketa behe-behetik hasi zen, eta ondoren, Asamblea Nacional Catalana eta beste zenbait egituretan hezurramitu zen; hau da, gerora sortutako egitura handiagoetan. Indar eragile horren eskutik eraldatu zen Ómnium Cultural ere, eta kultura-erakunde soila zena masa-erakunde bihurtu zen, eragin politiko handikoa, baina hori ere behetik sortutako hazkunde horren ondotik etorri zen. Uste dut askotan akats bera egiten dugula, egunkarietan argitaratzen denaren arabera, epe motzeko estrategia politikoaren edo politikari batek edo besteak esaten duenaren arabera aztertzen ditugula gauzak, baina oinarrian, gizartean, gauzak mugitzen ari ziren. Sakoneko mugimendu bat zegoen, eta hori gabe ez zen gertatu den guztia gertatuko.

Sakoneko mugimendu horretan mugarri garrantzitsua izan zen Konstituzio Auzitegiaren sententziak 2010ean sortutako krisia. Ez zen hura izan eginiko lehen manifestazio handia, baina eskala-jauzi nabarmena gertatu zen orduan, mobilizazioari dagokionez, eta hor abiatu zen 'procés' esaten zaionaren historia hau guztia.

Kataluniako prozesu subiranista hainbat faktorek eraginda abiatu zen: Konstituzio Auzitegiaren sententziak eta Estatut-aren operazioaren porrotak aurrera egiteko biderik gabe utzi zituen, nolabait esatearren, independentziaren aldeko apustu garbia egin gabe autogobernu gehiago nahi

zutenak. Bide hori itxi egin zen, eta ez hori bakarrik, statu quoa ere atzerantz egiten hasi zen. Hau da, Kataluniako gizartea burujabetzarantz mugitzen hasi zen denbora berean, statu quo autonomikoa bir-zentraliziorantz mugitzen hasi zen.

Estatuak ekonomia-krisia eta aurrekontu-egonkortasunerako legeak baliatu zituen, Espainian botere-egituraren bir-zentralizazio oso gogorra egiteko. Autonomien Estatuan noraino irits gintezkeen argi izateko muga edo sabai bat ezarri zuen Estatuak, eta, horrez gain, praktikan, atzerantzko prozesu bati ekin zion. Eta horrek urruntzera bultzatu zuen jendea; izan ere, galdetzen badizute “zuk independentzia nahi al duzu?”, eta baietz edo ezetz erantzun behar baduzu, bi alde horiek konparatzen dituzu: baiezkoa, independentzia, eta ezezkoa, statu quoa. Statu quoa mugitzen eta zentralismora lerratzen joan zen heinean, bi aukera horien erdian zegoen jendea, autogobernu gehiago nahi bai, baina independentziaren alde garbi ez zegoen jendea, pixkanaka, independentziaz hurbilago eta ezezkotik eta statu quotik urrunago sentitzen hasi zen. Eta hori da Katalunian gertatu denaren beste giltzarrietako bat.

Defizit-sabaiaren banaketaz gain, zeinak Kataluniako erakundeen finantza-gaitasuna izugarri murrizten baitu, aurrekontu-egonkortasunerako legeaz gain, Konstituzio Auzitegiaren sententziaz gain, Estatu Parlamentak bozkaturako lege guztiak sistematikoki errekurritzen hasten da (banku-deposituei zergak ezartzeko ahalegina, energia-pobreziaren legea, egoitza larrialdiko legea eta eduki sozialeko lege guztiak, funtsean). Espainiako gobernua denean errekurritzen duena, auzitegiak bere denbora hartzen du errekurtsio horien gainean ebazteko, eta bien bitartean, geure burua gobernatzeko ahalmena kentzea lortzen dute. Gure legeen aurkako errekurtsio horien bidez, krisiaren ondorioei aurre egiteko aukera kendu ziguten, nahiz eta parlamentuan indar-korrelazio nahikoa eduki politikak ezkererantz berbideratzeko. Hori guztia pilatzen joan zen. Statu quoa zentralismorantz mugiarazten joan zen eta, Kataluniako gizartearen oinarria, berriz, indarrak metatzen.

Prozesuaren beste ardatz funtsezkoetako bat, arestian esan dudan moduan, afera gatazka demokratiko gisa planteatzea izan da. Modu honetara: “Burujabetzari eta Espainiako Estatuarekiko gure erlazioari buruzko gatazka hau daukagu, eta gatazkari konponbidea emateko modu zibilizatua, modu arrazionala, demokraziaren bidez da. Sakoneko eztabaida politiko eta sozialaren bidez. Independentziak zer esan nahi duen, zertarako nahi dugun eta horrekin zer egin nahi dugun eztabaidatu behar dugu, baina eztabaida horrek, amaieran, erabaki demokratiko bat ekarri behar

du, erreferendum batean hartua”. Aferaren muinean gatazka demokratikoa jarri izana erabateko arrakasta izan da, eta beste aldeak ez erantzun izanak ere lagundu egin du horretan. Izan ere, Espainiako komunikabideek beren erara moldatzen dute errelatoa: Parlament-aren gehiengoak mendira jo zuela esaten dute, horrela, egun batetik bestera, eta ezkutatu egiten dute hau guztia Estatut-arekin hasi zela eta, ondoren, eskabide ugari etorri zirela, hainbat modutara (ituna, erreferendum adostua, baita lehenago ere, CiUren aldetik, finantzaketa-sistema erreformatzeko eskabideak, eskumen gehiago eskuratzeko edota eskumenak blindatzeko eskabideak, etab.), eta ez dute esaten eskabide horiek, sistematikoki, ezezkoa jaso zutela edo ez zutela erantzunik jaso. Areago, erantzuna alderantzizkoa izan da; alegia, “zuk autogobernu gehiago eskatzen didazu, nik guxtiago emango dizut, eta, gainera, zigortu egingo zaitut, eta iraindu egingo zaitut pixka bat, ea horrela joaten zaizun gehiago eskatzeko gogoa...”. Azkenean gertatu dena aurreikusteko modukoa zen: gehiago eskatzeko gogoa joan beharrean, honek guztiak gehiago eskatzeko gogora piztu du, nolabait.

Horren aurrean arreta deitzen dit honi guztiari buruz Espainiako hedabideetan egiten duten errelatoak; baina harritu, ez nau harritzen, ulertzen dudalako atzean dagoen logika. Konturatzen bazarete, behin eta berriro erreplikitzen dute hemen, eskoletan doktrinatzeko-prozesu bat izan dela, TV3 manipulatzeko aritu dela, garuna garbitzen, abduzitura gaudela... Hori ikusita, baita hipotesi gisa serio hartuta ere, datuei erreparatzeko badiegu, jabetuko gara diskurtso horrek ez duela ez hanka ez buru. Hasteko eta behin, jarrera aldaketa horretan ez dagoelako belaunaldi aldaketarik. Hau da, independentziarako jira hori belaunaldi guztietan gertatu da, zeharka. Independentziaren aldeko jarrera horrek, gaur egun, 65 urtetik gorako jende nagusiaren artean du indar gutxien, eta horrela zen lehen ere, baina mugimendua berdina gertatu da belaunaldi guztietan. Ez da izan belaunaldi gazte bat etorri dela Kataluniako eskolan hezia, eta pixkanaka-pixkanaka aurreko belaunaldiak ordeztu dituela; aitzitik, zeharka, belaunaldi guztietan gertatu da aurrez aipatutako jira hori.

Bigarrenik, independentismoaren gorakadaren aurretik ez genuen identitate nazionalen egitura-aldaketarik izan Katalunian. Hau da, independentziaren hazkunderako aurretiazko baldintza ez da izan espainiar identitateari uko egitea edo espainiar identitateatik aldentzea. Ez da horrelakorik gertatu. Uste genuen horrela behar zuela izan; hau da, uste genuen norberaren identitatearen araberakoa zela estatuarekiko erlazio bat edo bestea nahi izatea. Zu katalana soilik sentitzen bazara, ondorio logikoa da

independentzia edo antzeko zerbait nahi izatea. Eta oroz gain espainiarra sentitzen bazara, ondorio logikoa da zentralistagoa izatea. Katalunian, hiruhilekoz hiruhileko eginiko inkestei begiratuz gero, zera ikus dezakegu: lehenik eta behin, independentismoak gora egin zuela, eta, horren ondoren etorri zela identitate katalanagoek indar hartzea. Baina hori gatazka honen ondorio izan da, ez arrazoia, ez aurretiazko baldintza. Hau da, identitate-eraldaketa gertatu, gertatu da, baina aldaketa politikoa baino askoz neurri txikiagoan, eta kronologikoki independentismoaren goraldiaren ondoren etorri da.

José Montillak berak, Generalitateko presidente sozialista ohiak, esan zuen hori, 2010. urte inguruan Madrilera joan eta alderdikideei ohartarazi zienean Kataluniak gero eta atxikimendu gutxiago agertzen zuela Espainiarekiko. Montillak hori esan zuenean, egiaz gertatzen da hori, baina a posteriori etorri zen. Aldaketa handia ez zen horren ondorio izan. Hemen ere egin izan dira inkestak, galdera tipikoarekin, “Zer sentitzen zara, katalana soilik? Katalana espainiarra baino gehiago?...”, eta inkesten serieari erreparatuz gero, erantzuna gutxi gorabehera egonkorra zen; bai, bilakera txiki bat antzematen zen, belaunaldi gazteen artean desagertzen ari baitziren identitate soilik espainiarrak, baina oro har, ez zegoen aldaketa nabarmenik denboraren joanean. 2012an, ordea, jarrera independentistetara aldaketa nabarmena gertatu zenean, hori ere mugitzen hasi zen.

Garrantzitsua da hori. Lehenik eta behin, honen guztiaren arrazoiak ulertzeko, eta funtsean arrazoiak politikoak izan dira, baina baita ondorioak ulertzeko ere. Eta, orobat, nire ustez burujabetzaren aldeko egiturazko izaera denaz jabetzeko. Alegia, independentismoa ez zen gehiengoaren hautua Katalunian. Gaur, gutxiago edo gehiago, bada. Ez dakigu zer gertatuko den datozen hilabeteetan eta urteetan; dakiguna da Kataluniako gizartean, nolabait esatearren, plaka tektonikoen aldaketa bat gertatu dela. Egiturazko aldaketa bat. Eta hori ez da egun batetik bestera desegingo. Une gogorak bizi ditzakegu eta biziko ditugu, baina hori ez da desagertuko egun batetik bestera.

Aurreko guztiarekin honaino iristeko izan diren arrazoiak jarri nahi izan ditut mahai ganean, “Nondik gatoz?” galderari erantzuteko ahaleginean.

Non gaude orain?

Une konplikatuan gaude. Procés delakoaren ikuspegitik begiratuta, ares-tian esan dugunez, hasieran indar-metaketa fase bat izan zen. Nire ustez, 2009an hasi zen fase hori, lehen kontsultekin, eta 2014ko azaroaren 9an

amaitu zen, Katalunia mailan deitutako kontsulta edo parte-hartze prozesuarekin (bide batez esanda, gutxi gorabehera gobernuak antolatu zuen kontsulta hura, baina orduko hartan ez zuen ondorio juridikorik izan). Nire irudiko, historia honen lehen zatia, indarrak metatzea eta auzia mahaiaren gainean jartzea, hor amaitu zen.

2014tik aurrera, hilabete batzuetako impasse egoera izan zen, baina 2015eko irailean, Parlament-aren gehiengoak eta gobernuak independentziaren aldeko jarrera garbia eta aurrerapausoak emateko erabaki irmoa agertu zuten. Parlamentuaren gehiengo horrek, zailtasunak zailtasun, ERC eta CDCren akordioarekin ekin zion hasiera batean bideari, eta ondoren, CUPek egin zuen bat.

Gobernu horren eta gehiengo operatibo horren eskutik iritsi zen prozesu honen orain arteko une gailurra, gatazka demokratikoaren adierazpide gorenaren: urriaren 1a. Askotan eskatu ondoren, eta hainbat estrategiaren bidez saiatu ondoren, Kataluniako subiranismoak erabaki zuen bidea horixe zela: eskatzea ez ezik erreferenduma egitea. Eta egin ere egin zuen, Estatuaren aurkako jarrerarekin, eta horrek, bistan da, zailtasunak eta arazoak sortu zituen, baina lortu zuen egitea, eta hala, gatazka demokratikoa gordintasun osoan plazaratu zuen.

Guardia Zibila eta polizia eskoletako ilaretan egurra banatzen eta hautesleei hautestontziak eskutatik kentzen, irudi horiek, uneotan Katalunian indarrean den gatazka demokratikoaren adierazpen gordinena dira.

Kataluniako gizartearen eta parlamentuaren gehiengoak galdera bat planteatu dio Espainiako Estatuari, Espainiako demokraziari, eta Espainiako demokraziak ez du erantzunik eman; erantzun duena Espainiako Estatua izan da, eta Estatuko aparatua. Eta erantzun horren ezaugarriak bi dira funtsean: batetik, erantzun autoritarioa da, eta, bigarrenik, ez da gobernuak emandako erantzuna, Estatuarena baizik. Ikusi dugu nola jarri diren lerroz lerro indar guztiak: PP, PSOE eta C's alderdiak, komunikabideak, Espainiako eskuinaren klasikoak buru-buruan eta baita zentro ezkerrekoak ere (edo zentro ezkerrekoak zirenak), intentsitate handiz gainera, botere judiziala, fiskaltza, eta, goi-goiko muturrean, erregea bera, urriaren 1aren ondorengo diskurtsoarekin.

Beraz, kolpeka, ostiaka, ikasi dugu aurrean genuena ez zela Espainiako demokrazia, Espainiako Estatua baizik; aurrean ez zeudela Erresuma Batua edo Kanada, haien erantzunak Eskoziari edo Quebeci ez baitziren inondik inora horrelakoak izan. Aitzitik, erabat bestelako zerbaitek genuen aurrean, eta, hortik abiatuta, ibilian-ibilian ikasten baita, hurrengo urratsak zein izango diren planteatu behar dugu. Ikasketa hori egin dugu.

Erantzun autoritario hori horrelako gatazkei aurre egiteko erabiltzen duten eskuliburutik atera dutela iruditzen zait. Bere egunean Euskal Herrian landu eta erabili zuten eskuliburu hori bera ari dira orain Katalunian aplikatzen.

Hainbestetan entzundako kopla hori, indarkeriarik ez dagoenean edo zeri buruz hitz egin daitekeela, alegia, ez zen nonbait egia. Eta hori izan da ikasi dugun beste gazetako bat.

Estatu-arrazoiarentzat egiazko arazoa, indarkeria politikoa baino gehiago, bat eta bakarra izateari uzteko mehatxua da; jakina, gutxietsi gabe indarkeria, bere horretan, arazo bat dela. Baina ikasi dugu, funtsean, kezkatzen zituena beren lurralde batasuna arriskuan ikustea zela. Gatazka honetan guztian, gure aldetik ez da inolako indarkeriarik egon, muturreko militantzia izan da indarkeriarik ez erabiltze horretan, sektore guztietan gainera, baita hasiera batean sentiberatasun hori ez zuten sektoreetan ere. Hala, den-denok, diziplinaz, indarkeriarik gabeko estrategia horri eutsi diogu hertsiki, eta begira non gauden orain: 10 preso ditugu kartzelatan, zigor kodeko formulazioaren arabera indarkeria eragin izanaren delituak leporatuta (indarkeriarik izan den ala ez, hori bigarren mailakoa da Estatuko aparatuentzat, izan balitz bezala erantzun baitute).

Eta ikusi beharko dugu noraino iristeko gauza diren. Jakin-mina baduzue eta Auzitegi Nazionalak gobernua kartzelara bidaltzeko idatzitako autoa irakurtzen baduzue, jabetuko zarete idazteko moduan, muinean, Euskal Herrian aplikatu zuten logika hura bera dagoela: "Dena ETA da". Hala, autoa idatzita dagoen moduan, akusazioak erabat irekiak dira, eta behar izanez gero, berdin zaien ehun, mila edo ehun mila pertsona eduki kartzelan; interesaren arabera izango da hori. Izan ere, auto horren logika juridikoa aplikatzen badute, hemen konspirazio handi bat gertatu da, muga zehatzik gabeko sare handi bat egon da atzean, Estatuaren aurkako matxinada delitua burutzeko. Eta logika horri jarraituz, gobernua espetxeratu duten moduan, erbestean ez dagoen gobernua hain zuzen, beste jende asko kartzelaratu dezakete. Izan ere, urte hauetan Katalunian gertatu denaren beste ezaugarrietako bat partaidetza da, jende askok hartu duela parte ekimen eta mobilizazioetan. Urrutira gabe, urriaren 1ean, gobernuaren ekarpenaz gain, gizartearen, gizarte-sareen eta abarren ekarpena funtsezkoa izan zen. Asteburu horretan eskolak irekita mantentzeko, hautestontziak ekartzeko eta zaintzeko, irailaren 20an boto-txartel guztiak konfiskatu ondoren behar zirenak inprimatzeko, jende askok hartu zuen parte.

Jordi Cuixart eta Jordi Sànchez irailaren 20ko atxiloketen egunean Ekonomia Kontseilaritzaren parean izan zen protestagatik espetxeratu

zituzten, baina protesta hartan berrogei mila pertsona zeuden! Eta egunean zehar askoz jende gehiago bertaratu zen hara. Haiek espetxeratu dituzte harrapakin nagusiak direlako, ehiza larriko piezak, baina unereren batean komeni bazaie, aplikatzen ari diren logika juridiko berari jarraituz, askoz jende gehiagoren bila jo dezakete, jada eraiki duten narrazioa aldatzeko beharrik gabe. Fiskaltzak eta Auzitegi Nazionalak nahieran moldatzeko moduko narrazio bat eraiki baitute, komenientzia politikoaren arabera errepresioaren presioa areagotzeko edo gutxitzeko.

Horixe da gaur egungo egoera, eta bada beste berezitasun bat ere: prozesu honetan guztian, eta hau ez zaigu gustatzen esatea, Kataluniako gizartearen nolabaiteko barne polarizazioa gertatu dela. Hau da, Estatuarekiko gatazka areagotzeak espainiartasun oldarkorrena edo militanteena ere piztu du Kataluniako gizartearen barnean. Eta honek ez dakigu zer bide egingo duen eta zer eragin izango duen; baina hor dago, beste faktore bat da.

Ez dakit Bartzelonan izan zareten azken urteotan, baina badira urte batzuk balkoiak esteladaz betetzen joan direla, eta orain Espainiako banderak agertu dira, batez ere Kataluniako auzo batzuetan. Beraz, beste errealitate bat dago hor; Espainiaren batasunaren aldeko manifestazio handiak egiten dira, ez burujabetzaren aldekoak bezain masiboak, baina handiak. Bai, tren eta autobus asko iristen dira kanpotik, baina gehiengoak Katalunian bizi den jendea da.

Ikusteko dago errealitate hori ere noraino iristen den. Hau ez da izan burujabetzaren aldeko mugimenduak egindakoaren ondorio automatikoa; hau estrategiaren beste adabegi bat da. Aznarrek esan zuen duela urte batzuk: "Espainia hautsi baino lehen Katalunia hautsiko da". Polarizazioa bilatze hau beren strategiaren parte da. Bereziki C's alderdiaren diskurtsoa eta PPrena, eta Espainiako prentsaren segizioak bultzatua horixe da: doktrinatu egiten dugula jendea, haurrak manipulatu egiten ditugula eskolatan, giroa jasangaitza dela, independentistak ez direnak pertsegitu egiten direla Katalunian eta ezin direla askatasunez mintzatu... Baina errealitatea guztiz bestelakoa da, eta, nolabait esatearren, ez da inon kristalik puskatu. Alabaina, komunikabideen babes handia duen diskurtsoa eraiki dute. Esparru politikotik eta mediatikotik behin eta berriro mailukatzen dute diskurtso hori, eta, azkenean, jende horrekin ere enpatizatu egin behar da; izan ere, finean, horixe da beren pertzepzioa. Hau da, Kataluniako gizartearen zati batek pertzepzio hori du, nahiz eta ez dagoen elementu objektiborik inolako jazarpenik dagoenik pentsatzeko, ez baita eraso bakar bat ere izan; ez da hori egiaztatuko duen garrantzizko kasu bakar bat ere izan,

baina azken batean garrantzitsuena ez da jazarpenik dagoen ala ez, zuk horrela sentitzen duzun ala ez baizik. Eta zuk horrela sentitzen baduzu, horren arabera jokatu duzu. Hori gertatzen ari da Katalunian ere, eta ez dugu gustuko horretan sakontzea, baina uste dut garrantzitsua dela hori ulertzea, eta etorkizunean ere inportantea izan daiteke.

Laburbilduz: batetik, Estatuak modu autoritarioan erantzun du, Turkiaren antzera erreakzionatu du eta ez Erresuma Batuak bezala, eta, bestetik, espainiartasun oldartsua piztu da Katalunian, eta horrek guztiak eragin du gizartean nolabaiteko polarizazioa sortzea. Ikusi egin beharko dugu noraino iristen den sokatira hori. Espainiartasun oldartsua diodanetan, ez dut esan nahi mugimendu espainolista horretan parte hartzen duten guztiak oldartsu jokatzeko dutenik; esan nahi dudana da eskuin muturreko taldeen erasoak gertatzen direla eta talde horiek ondo baino hobeto txer-tatuta daudela sare horretan guztian, modu sistematikoan gainera, kalean mobilizazio bat dagoen aldiro.

Norantz goaz?

Hauteskundeen atarian gaude... Ezusteko handia izan da. Esango nuke bere bizitzan aurreneko aldiz Mariano Rajoyk harrিতuta utzi duela jendea, inork espero ez zuena egin baitu, abenduaren 21erako hauteskundeak iragarrita. Normalean zintzo lotzen zaio gidoiari; hau da, normalean ez du ezer egiten, eta arazoei usteltzen uzten die, baina egun horretan inork espero ez zuena egin zuen: hauteskundeak deitu zituen, noiz eta 155. artikularen aplikazio basatienaren ondoren. Horretara bultzatu duten arrazoiei buruz espekulatu baino ezin dugu egin, eta ez dut uste oso interesgarria denik. Alabaina, garrantzitsua da zer egoeratan uzten gaituen.

Lehenik eta behin, nire abiapuntuko hipotesia da hauteskundeak egin ahal izango direla, eta, gutxiago edo gehiago, normaltasun osoz egingo direla. Baina ez da hori mahai gainean dagoen hipotesi bakarra. Mahai gainean jartzen ari dira zenbait elementu: ea baldintzarik badagoen ala ez modu demokratikoan bozkatzeko edo, beste modu batera esanda, ea hauteskundeak bertan behera uztea justifika dezakeen baldintzarik badagoen; alderdiak legez kanpo uzteko aukera aipatzen ari dira; eta hauteskunde-programen inguruko gorabeherak ere badira. Alderdiak legez kanpo uzteari dagokionez, seguru asko ez lukete alderdien legearen bidez egingo, aldatu egin beharko luketelako legea eta ez dute horretarako denborarik; bide penaletik egingo lukete, Auzitegi Nazionalak bultzatutako prozesuaren bidez jarduerak etenda. Ikusiko dugu zer gertatzen den hauteskunde-

programak aurkezten direnean. Argitzeko dago, halaber, hauteskunde hauen emaitzen ondotik, egiazko gobernu bat osatu ahal izango den, edo 155. artikulua aplikazioa berri eta zabalduko ote duten, eta, hala, 155. artikulua horren salbuespeneko egoerak bere horretan iraungo duen.

Argitzeko dauden zalantzak dira horiek guztiak. Nik uste dut alderdi guztiekin iritsiko garela abenduaren 21era, edo hori sinetsi nahi dut behintzat, eta normaltasunez bozkatu ahal izango dugula. Ez dut hain argi, ordea, zer gertatuko den ondoren, independentismoak irabazten badu.

Hauteskunderi buruz ere hainbat hipotesi daude, zer gerta daitekeen eta zer ez. Lehen hipotesia da aldaketa bat gerta daitekeela, eta gobernu espainolista bat izan daitekeela Katalunian, baina uste dugu hipotesi horrek ez duela ez hanka ez buru. Zenbakiak eskuetan, aukera hori ezinaren hurrengoa da; izan ere, badakigu Catalunya en Comú alderdiak ez duela horretara jolastuko, eta ez duela Arrimadas Generalitateko presidente egingo, eta, beraz, dauden inkestak eta indar-korrelazioak ikusita, aukera hori ez da bideragarria. Horregatik, zalantzak sortzeko modukoa da urriaren 10ean, Puigdemontek Parlament-ean independentzia adierazpena etenda utzi eta negoziatzeko denbora eskatu zuen egunean, Parlament-ean bertan, C's alderdiaren talde parlamentarioaren bulegoan, cava botilak zabaldu izana, Arrimadasi “presidenta! presidenta!” oihukatzen zioten bitartean. Nola ulertzen da hori? Buruan beste eszenatoki bat dute nonbait: alderdiak legez kanpo utzita gauza daitekeena, edo iradoki zuten moduan, 155. artikulua eskutik oposizioaren burua presidente bihurtzeko; izan ere, hauteskunde-eszenatoki normal batean ez dirudi hipotesi hori aukera errealisten artean sartzen denik. Nolanahi dela ere, etorkizunak esango digu hori.

Horrenbestez, espainolismoak bide demokratikoak erabiliz hauteskundeak irabazteko eta Kataluniako erakundeetan gobernatzeko hipotesia ezinaren hurrengoa da ia. Beste hiru aukera geratzen dira.

Horietako bat da independentismoak gaur egun dituen eserlekuen gehiengo osoa galtzea (El Mundok kaleratutako inkestaren bat bada dagoeneko probabilitate hori adierazten duena). Ez dut uste hori gertatuko denik. Baina tira, ikusiko dugu; izan ere, horretarako aukerak egon badaude.

Beste aukera bat da gaur egungo egoera lehengo berean mantentzea; hau da, independentismoak parlamentuan gehiengo osoari eustea baina botoen %50 baino gutxiago izanda. Eta azken hipotesia da independentismoak botoen %50 baino gehiago lortzea.

Hiru hipotesi horietako bakoitzaren arabera, bistan denez, egoera desberdina izango da. Independentismoak gehiengo osoa galtzen badu ere, nik uste dut Generalitatean presidente independentista izango dela, bat edo bestea izan, indar nagusia burujabetzaren aldekoa izango delako (seguru asko ERC), eta, gisa berean, hurrengo Govern-a eta hurrengo President-a ere independentistak izango direla uste dut, gehiengo osoa izan gabe ere. Bistan denez, Parlament-ean gehiengo osorik izan gabe erakundeetan egin daitekeena ez da berdina.

Gaur egungo egoera errepikatzen bada, luzera begira jarri beharrean gaude. Independentismoak botoen %50a gaintzen badu, irudipena dut gatazkak luze joko duela; izan ere, begien bistakoa denez, botoen erdia baino gehiago lortzea eta gehiengo sozial eta politikoko eztabaidea eskuratzea, inork auzitan jarri ezingo duen zilegitasuna izatea, funtsezkoa eta erabakigarria da. Nik uste dut gehiengo hori lortzea beharrezkoa dela, independentismoak aurrerapausoak ematen jarrai dezan, baina gaur egun badakigu ez dela nahikoa Estatu autoritario honen aurrean. Estatu demokratiko batean, gehiengo demokratiko bat izatea beharrezkoa eta nahikoa da, baina Estatu autoritario batean, gehiengo demokratikoa ez da nahikoa, eta, beraz, horrek gatazka egoera luzatzea eragingo du. Lehenik eta behin, erantzun errepresiboak bere logika propioa duelako: behin fiskaltzak eta auzitegi nazionalak prozesu horiek guztiak abiarazten dituztelarik, nahiz eta aurrerago, politikoki, geldiarazi nahi izan, beren logikari jarraitzen diote, eta epaileek eta fiskalek, batez ere kasuak basatieneren esku geratzen badira oraingo honetan gertatu den moduan, bereari jarraituko diote eta datozen urteetako eztabaida politikoa baldintzatuko dute (hori espezialista handi batek, auzitegien funtzionamendua hurbiletik ezagutzen duen pertsona batek esan zuen elkarrizketa batean: Baltasar Garzonek, hain zuzen).

Beraz, gatazkak luzerako joko du, eta, horrenbestez, independentismoak, nolabait, prozesu honetan guztian ikasi dugunaren balantzea egin behar du. Eta hori egitea oso zaila da gertatzen ari zaizkigun gauza hauen guztien zurrunbilan: irailaren 20tik bi urte igaro direla ematen du, baina bi hilabete ere ez dira igaro, eta orain hauteskundeak berriro.

Ikasi dugu Espainiako Estatu demokratikoa baino gehiago Estatu dela, eta, beraz, Estatu gisa erantzuten duela demokratikoa gisa baino; jabetu gara Estatuaren erantzun autoritarioak mugarik ez duela, edo, gutxienez, guk ez dugu horrelakorik ikusi, unean-unean behar bezain urrun joan direlako. Eta ikusi dugu, halaber, Europar Batasunak Espainiarekiko konplizi-

tate handiz jokatu duela, ez ikusiarena egin duela, erantzun autoritario horren guztiaren aurrean entzungor.

Modu batera edo bestera, independentismoak ikuspegi xaloa zuen, eta uste zuen une jakin batera iritsita, Espainiako Estatuaren negoziatzera eseriko zela. Izan barne presioengatik izan EBren kanpo presioengatik, negoziatzera eseriko zela eta konponbide politikoa bilatuko zitzaioala gatazkari, modua edozein izanik ere, adostutako erreferendumaren bidez. Ez da horrelakorik gertatu. Ez dakit gatazka areago eraman izanez gero (kaleetan hildakoak izatea besterik ez zaigu falta izan), horrelakorik iritsiko zen; ez dakigu, ez dugu hain urrun iritsi nahi izan. Puigdemontek, independentzia adierazpena egin ondoren desagertzea erabaki zuenean, funtsean horixe zuen buruan: muga horretaraino ez iritea. Burujabetzaren aldeko mugimenduak ez du urrunago joan nahi izan, baina prest zegoen punturaino iritsita ere, ez du negoziatzeko erantzunik jaso edo gatazkari konponbide politikoa emateko borondaterik antzeman. Ez EBk ez Espainiako Estatuaren indar demokratikoez ez dute borondaterik edo gaitasunik agertu gatazka honi konponbide politikoa eman diezaiokkeen testuinguru bat sortzeko.

Esan berri dudanez, pentsa dezakegu independentismoak ikuspegi xaloa izan duela Espainiako Estatuari eta EBri buruz, eta seguru asko izan da xalotasun pixka bat gure aldetik. Baina, era berean, sarritan pentsatzen dut xalotasun hori beharrezkoa zela aurrera egiteko eta eraikitzeko. Hau da, nekez sortuko dugu mugimendu bat eta egingo dugu aurrera honelakoak esanez eta pentsatuz: “Badakizu zer? Guk hau nahi dugu, baina ezinezkoa izango da, horko tipo horiek nahiago dutelako gu akabatzea erreferendum bati buruz hitz egitea baino”. Helburu ezinezkoetatik abiatuta aurrera egin dezakeen mugimendu politiko eta sozialik ez dago, ezpada kostu ikaragarria ordainduta. Beraz, ikuspegi xalo hori beharrezkoa zen aurrera egiteko; probatzeko borondatea zuen jendeak, ikusi egin nahi zuen noraino iristeko gauza zen Espainiako demokrazia. Nago beharrezkoa zela urrats horiek ematea.

Prozesu bat izan da, Espainiako demokraziaren mozorroa kentzeko. Hau da, Kataluniako gizarteak ikasgai asko atera ditu bere buruari buruz, baina baita Espainiako Estatuari eta demokraziari buruz ere. Uste dut gatazkari xalotasun horrekin aurre egin izana beharrezkoa zela mozorroak kentzeko, Espainiako demokraziaren kontraesanak eta mugak agerian uzteko, eta katea noraino askatzeko prest dauden jabetzeko.

Ondorioa

Nik orain ikusten dudan eskema, luzera begirakoa da, luze joko duen gatazka politiko batena. Gatazka luze batean, gehiengo bat hezurramitzea inoiz baino beharrezkoagoa da, baina ez da nahikoa, eta, beraz, epe motzera gehiengoa lortzeko aukera arrazoizkoa baldin badugu ere, irudi-pena dut gatazka hau ez dela epe motzera konponduko.

Bestalde, ezin dugu ziurtzat eman burujabetzaren aldeko gehiengoa. Hau da, gaur egun gehiengoa badugu, eta ez da goizetik gauera desegingo, baina bi gauza gerta daitezke: gerta daiteke gehiengoa handitzea eta zabaltzea, Estatuaren errepresioaren eraginez jendea Estatutik eta Estatuaren erreformatzeko aukeratik gero eta urrunago sentitzen delako; edota gerta daiteke nolabaiteko higatze-prozesu batek erasatea, jendea konturatzean hau ez dela aitaren batean konponduko eta arnas luzeko bidea dugula aurrean; jendea jabetzean, independentzia lortzen bada, kostua handia izango dela (gerra ekonomikoa, enpresak lekualdatzea, enpresei Kataluniatik ateratzea errazteko dekretua... horiek guztiak horren seinale argiak dira).

Gerta daiteke horiek eragina izatea, nola ez. Hau da, ertzetan higadura handiagoa edo txikiagoa sortzea. Uste dut burujabetzaren aldeko gehiengoak oso oinarri sendoak dituela, eta gertatu den guztiak indartu baino ez duela egingo gehiengo hori. Baina gerta daiteke epe ertainera, ertzetan, nolabaiteko desgastea sortzea. Ikusiko dugu zer gertatzen den, adibidez, CiUren eremu politikoarekin: ea onik ateratzen diren hauteskunde hauetatik, ea beste haustura-tentaldirik sortzen den... (Alde horretatik, Santi Vila kontseilari ohia leku txarrean geratu da, bere jokaldiaren ondorioz: gobernutik aurrez atera zen eta bera da kartzelan ez dagoen bakarra; gainerako gobernukideekin joan zen kartzelara afaltzera eta lotara, baina biharamunean atera zen 50.000 euroko fidantza ordainduta. Oso zantarra izan da jukutria, eta epe motzera bideak itxiko dizkio horrek. Baina ikusi egin beharko dugu honek guztiak bestelako ondorioz sortzen duen alde batean edo bestean).

Ni ez naiz, oro har, baikortasunerantz jotzen duen horietakoa, baina kasu honetan baikorra naiz, ikusten dudalako Kataluniako gizarteak, oinarri-oinarrian, bat egin duela, eta honek guztiak iraun egingo duela. Ez da erraza izango, ez da azkarra izango, baina ez dute oinarri hori hamar pre-soarekin ezabatuko, eta are gutxiago hamar mila edo ehun milarekin.

Era berean, uste dut burujabetzaren aldeko mugimenduak, ikasgaia ikasteaz gain eta xalotasuna galtzeaz gain, jakin egin behar du zer lur zapaltzen duen, hazten jarraituko badu.

Subiranismoaren ikuspegitik, garrantzitsua da aurrez Kataluniako polarizazioari buruz aipatu dudana irakurtzen jakitea, eta gizartearen polarizazio hori desegiteko eremuak sortzen saiatzea, Aznarren helburu zahar hura, Espainia hautsi aurretik Katalunia haustekoa, lor ez dezaten. Helburu horrek porrot egitea lortu behar dugu, eta horretarako kontu eta sentiberatasun handiz jokatu behar dugu, bestearekin enpatizatzeko gaitasun handia behar dugu, eta gizarte barneko zubiei eutsi egin behar diegu; izan ere, Estatuarekiko gatazkaren tentsioa eta gogortasuna ez dira baretuko, izatekotan, areagotu egingo dira. Horregatik, ahalegin handia egin behar dugu eremu horiei eusteko (niri ere gertatzen zait, lan-inguruneko jendea edo lagunarteko batzuk sumatzen ditudanean gertatutako zenbait gauza justifikatzen, kartzelaratzek edo urriaren 1eko polizia-kargak adibidez, barrua nahasten zait, eta kosta egiten zait haiekin hitz egitea), hori baita espainiar nazionalismoaren helburu nagusietako bat gure herrialdean: Katalunia puskatzea. Nolanahi ere, ez da gehiegi puztu behar hori lortzeko beraien trebezia; izan ere, azken batean, lehendik hor zegoen eta betidanik hor egon den nukleo espainolista mobilizatu da asko (PP eta C's alderdiek beti izan dute babesa Katalunian), eta orain inoiz baino azeleratuago badago ere, hau guztia urrunago joan ez dadin lortu behar dugu. Eta horretarako, beharrezkoa da, besteak beste, PSCren eremu soziologikoarekin asko hitz egitea eta haiekiko hartu-emanari eustea. Uneotan, alderdi horretako buruzagi gehienekin ez da erraza hori, baina haien eremu soziologikoaren bidez gizartearen polarizazioa desegiteko ahalegina, bai, egin dezakegu.

Galderak eta erantzunak

Urkulluren bitartekaritzari buruz

Nire irakurketa da Urkullu bere agendarekin joan zela. EAJK leundu egin behar zuen hau unereren batean, nahiz eta proposatutako soluzioak independentismoari kostu handia eragin. Irailaren 26ko aste hartako ostegun-ostiralean, Puigdemontek eta Kataluniako gobernuak hainbat aukera zituzten mahaiaren gainean: Urkulluren aukera, parlamentua desegin eta hauteskundeak deitzekoa, independentzia ahaztuta; hor zegoen jende asko eskatzen zuen aukera, “aurrera jo eta independentzia deklaratzekoa”. Eta

baziren beste aukera batzuk ere, hala nola independentzia deklaratzeko, parlamentua desagitea eta hauteskundeak deitzea deklarazio hori balioztatzeko; edota ezer ez egitea, eta elkarrizketaren eskaintza denboran luzatzea.

Presio asko izan ziren “ahaztu dena eta egin hauteskundeak” bidearen alde. Karta hori jokatu zuten Urkulluk eta Alderdi Sozialistak. Haien interesekin bat zetorrelako jokatu zuten, funtsean. Honen guztiaren atzean dagoen historia osorik ezagutuko dugu egunen batean. Asteburu honetan, La Vanguardian, kronika bat zetorren, EAJren bertsioa azken batean, historiaren zati bat azaltzen. Egun horietan gertatu zenaren puzzle osoa edukiko dugu uneren batean.

Soluzioaren planteamendu hura oso ondo zetorkion EAJri, Espainiako politikan eta diputatuen kongresuan jarraitzen ari diren logikari eutsi ziezaiokeelako, aldebikotasunari alegia. Planteamendu hark, ordea, kostu handia zuen, independentismoaren barnean sor zezakeen zatiketa zelata. Eta kostu hori ez zen onargarria, inondik inora, are gutxiago 155. artikulua ez ezik gobernuaren kartzelaratzeko geldiarazteko inolako bermerik gabe. Areago, guk dakigun arte, ez zegoen hura geldiarazteko bermerik; aitzitik, bermea justu kontrakoa zen, berdin-berdin itsu-itsuan sartuko zirelako bermea hain zuzen, dagoeneko afera urrunegi joana zelako.

Espainiako Estatuaren aurrean, erantzun duen moduan erantzun duen estatu baten aurrean, gehiengo demokratikoa beharrezkoa da, baina ez da nahikoa. Hau da, Estatuaren negoziatzera eseri dadin, soilik horretarako, gaur egun dena baino ahulago egon behar du. Ez dakit 2014an, krisiaren unerik gorenean, behar bezain ahula zen, eta nazioarteko bere posizioa ere bai, negoziatzera esertzeko. Beharbada bai; beharbada urriaren 1a 2014an egin behar genuen.

Krisi ekonomikoak eta ezegonkortasunak ahuldu egiten dute Estatuaren. Eta fronte bat baino gehiago izateak ere bai. Katalunian planteatzen ari den hau aldi berean Euskal Herrian planteatu izan balitz, baldintzak desberdinak ziratekeen. Estatuaren erantzuteko gaitasuna, gutxienez, bitan zatituko zatekeen, eta, beraz, ikustekoa izango zen zer gertatzen zen.

Horiek guztiak hipotesiak dira, epe luzerako gatazka bati aurre egitera goazen honetan, planteatu ditzakegun hipotesiak.

Kataluniako sindikalismoaren jarrera

Dakizueenez, Katalunian CCOO eta UGT dira sindikatu nagusiak, oso-oso nagusiak ere, zenbait esparrutan eta sektore jakin batzuetan izan ezik.

CCOOK askoz uzkurrago eta gogorrago jokatu du UGTK baino. Kataluniako UGTKo idazkari nagusia ERCtik dator, eta jarrera irekia du 'proces'-ari buruz, baina erakundea konpromisoan jarri gabe. CCOOK, berriz, kontrapisu handia du, sindikatu horren enpresa-batzorde asko, gaur egun, nagusiki independentistak baitira. Izan ere, ez dago bertako sindikalismo nazionalik eta, horren ondorioz, langile asko CCOOra eta UGTra afiliatuta daude, baina hainbat eta hainbat lekutan gertatu da langile batzordeetan, askotan, gehiengoaren sentsibilitatea independentista izatea, eta, ondorioz, horrek nabarmen mugatzen du zer egin dezaketen eta zer ez. Nolanahi dela ere, UGTren jarrera anibalenteagoa eta askoz irekiagoa da CCOOrena baino.

Europar Batasunari buruz

Katalunian uste genuen, EBk, uneren batean, negoziatzera behartuko zuela Estatuak, eta ez ziola astakeria horiek guztiak egiten utziko, baina kasu honetan usteak osoa ustel, eta, ondorioz, xalotasun hori galdu dugu, nolabait esatearren.

Uste genuen EBk txantajerako ahalmen handia zuela eta Espainiako Estatuaren gain eragiteko ahalmen handia. Baina, beharbada ez genuen ondo kalkulatu Espainiako Estatuak duela EBren gain txantajea egiteko ahalmen handia. Izan ere, Espainiako nazionalismoaren logikari jarraituz, Katalunia galdu baino nahiago dute demokrazia pikutara bidali, baita EBtik atera ere, beharrezkoa bada. Lehentasunak finkatzeko eskatzen badiezu, esango dizute nahiago dutela EBtik atera Katalunia galdu baino; izan ere, horixe da auto-kontserbazioaren logika: espainiar nazioa da aurrenekoa.

Planteamendu hori, horrela, gordin-gordin, Alemaniari, Frantziari eta EBri aurkeztuz gero, noiz eta Brexitaren ondoren Erresuma Batuekin gertatu dena gertatuta, EBk ezin du onartu beste Estatu handi bat galtzea, bere barne oreka eta munduan duen rola baitago jokoan. Beraz, nire ikuspegitik, Espainia guk uste genuena baino indartsuagoa da EBren aurrean. Eta horretan Brexitek eragin handia izan du. Nago, beldur horrek eraginda jokatu duela EBk halako tolerantziaz eta eraman handiz Espainiarekiko.

Ikusi dugu aurpegi txarra jartzen ziotela Rajoyri, mezuak igortzen zizkiotela beren burua kontrola zezaten, indarraren arrazoibidea ez baizik eta arrazoibidearen indarra erabil zezaten... baina eltzea sutan jartzean, ez dute gaitasunik izan Estatuaren erantzuna leuntzeko.

Ikusiko dugu zer gertatzen den erbesteko gobernuaren gaiarekin. Nik ez dakit zer logika duen Belgikako sistema judizialak eta zer prozedura

dauden, baina irudipena dut herrialde haietan independentzia judiziala benetan existitzen dela, egiazkoa dela, eta ez soilik paperean hemen bezala, eta, beraz, hango epaileen esku dagoen heinean, ikusi beharko dugu zer gertatzen den. Ez da erraza asmatzea.

Hurrengo urratsak

Nik uste botoen gehiengoa lortzea funtsezkoa dela. Hain zuzen, uste dut horixe izan dela independentismoaren arazo handiena. 'Proces' honetako gauza batzuekin oso kritikoa izan naiz ni, hasteko eta behin irailaren 27ko emaitzekin: hauteskundeetan botoen %48 lortzen duzunean, gehiengo osoa duzu eta irabazi egin duzula esaten duzu.

Ez. Ez duzu irabazi. Hauteskundeak plebiszitu bihurtu badituzu, plebiszituak irabazteko botoen %50 baino gehiago behar da, eta ez %48a. Bai, egia da, sektore batek bere botoa ez bloke batean ez bestean ez zenbatzea eskatzen duela, eta, beraz, baiezkoren aldeko botoak nabarmen gehiago direla ezezkoren aldekoak baino. Baina ez duzu behar adinako nagusitasunez irabazi.

Gogoeta horrek ekarri zuen urriaren 1a; izan ere, une hartan ez zen planteatzen urriaren 1eko erreferendumik ibilbide-orrian. Uste dut egokiagoa izan zitekeela gogoeta hori esplizituago egitea, mahaiaren gainean jartzea, modu irekiagoan.

Nolanahi dela ere, oso garrantzitsua da abenduaren 21ean botoen gehiengoa lortzea. Ez dakit zer gertatuko den; izan ere, hauteskunde garaiko hiper-mobilizazioaren testuinguruan independentismoak sufritu egiten du. Denok ulertzeko: urriaren 1ean, bi milioi boto izan ziren baiezkoren alde. Jo dezagun bi milioi boto horiei eusten dietela aukera independentistek. Horrek esan nahiko luke burujabetzaren aldekoek botoen %50a baino gehiago lortuta irabaziko lituzketela hauteskundeak, beti ere partaidetza %80,5 baino txikiagoa bada (Katalunian ez da inoiz %80,5eko langa hori gainditu; partaidetza handiena %80,2koa izan da, 1982an oker ez banaiz). Gainditu daiteke? Bai, hiper-mobilizazio testuinguru batean beharbada gainditu daiteke (2015ean %75ekoa izan zen, atzerriko botoak zenbatuta, barnekoak soilik zenbatuta %77koa). Hau da, %80tik gertu gaude jada, eta pixka bat gehiago igo daiteke.

Zein da hurrengo urratsa? Botoen gehiengoa eskuratuta, zilegitasun askoz indartsuagoa izango genuke. Estatuak ez du bere jarrera aldatuko, ezta botoen %80 lortuta ere. Beti berdin erantzungo digute: "Egin nahi duzuna legez kanpokoa da, eta konstituzioaren kontrakoa, eta demokrazia

legeak betetzea da... Nahi izanez gero, hemen planteaz dezakezue, Diputatuen Kongresuan, nahi beste aldiz, eta konstituzioa erreformatzen saia zaitezke”. Erantzuna hori izango da, botoen %50, %60 edo %80 lortu.

Independentismoak gehiengo eztabaidaezina lortuz gero, EB edo Catalunya en Comú eta PSC inguruko eragile garrantzitsuak jarreraz aldatzen hasiko ote diren ez dago jakiterik, auskalo, baina aukeren barnen sartzen da. Gerta daiteke Espainiako Estatukoak ez diren eragile batzuek jarrera aldatzea eta aldatetaren bat egiteko bidea izatea.

Aurreko batean, Catalunya en Comú alderdiaren inguruko lagun batekin hizketan, hala esaten zidan: “Alde bakarreko bidea utzi behar duzue”. Eta nik, nire artean pentsatu nuen: Estatuarekiko aldebakartasuna ezin da alde batera utzi, ez digutelako utziko; ez dagoelako aldebakotasunerako tarterik Estatuarekin, ez gaituztelako solaskidetzat ere hartzen. Kartzelan sartu nahi gaituzte, eta kito. Beraz, ez dago aukerarik aldebakarreko bide hori uzteko.

Katalunian aldebakarreko urrats gehiago egiteari utzi behar diogula? Beharbada zentzu horretan arrazoi dute. Hau da, independentismoak ematen dituen hurrengo urratsetan ondo legoke zilegitasun bat izatea, edo gutxienez prozedura aldetik ados jartzea nola jarraitu aurrera. Ados jartzea ez azken helburuari buruz, horretan ez baitugu zertan denok ados egon, baizik eta burujabetzaren aldekoek izan dezakeguna baino akordio zabalago bat lortzea aurrera jarraitzeko; izan ere, irabaziz gero, mundu guztiak edo gutxienez gehiengo zabal batek onartu behar ditu legitimotzat errepublika berriaren erakunde berriak. Nahiz eta %51 izan, ezin dugu erakundetze berri bat eraiki, gizartearen gainerakoak, ados ez egonda ere, ez bagaitu legitimotzat onartzen. Horregatik, helburua litzateke prozedurari buruzko akordio bat lortzea, nola iritsiko garen erabaki horretara modu demokratikoan, eta akordio horretan oinarrituta, den-denok emaitzaren zilegitasuna onartzea. Nik uste dut hori dela bidea.

Egunotan Katalunian asko hitz egiten da zerrenda bateratuei buruz. Zerrenda bakarra izango ote den, hiru, bost... Eta hitz egiten da, halaber, bat etor gaitezkeen puntu batzuk izateaz: independentistek sinatuko litzuketuen sei puntu, eta horietatik Catalunya en Comú alderdiak sinatuko litzuketuen lau, eta, beharbada, PSCk sinatu ditzakeen bi puntu izatea, hala nola 155. artikuluari uko egitea eta presoaren askatasuna.

Diskurtso ekonomikoa

Faktore ekonomikoak garrantzia izan du finantzaketa autonomikoaren gaian, batez ere azpiegituretako inbertsioei dagokienean. Kataluniako pertzepzioa da krisi ekonomikoaz geroztik, defizitaren sabaia dela, aurrekontu-egonkortasuna dela, Generalitateak kudeatzen dituen zerbitzuen finantzaketa txikiagoa dela, etab., dirua aurrezten saiatu direla. Beraz, gehiengoaren ustea da, independentziak, epe ertainera, ondorio onuragarriak izango dituela Kataluniako ekonomiarentzat.

Besterik da independentziarako trantsizioak zer kostu izan ditzakeen. Eta Estatuak jokaldi hori egin du enpresen ihesarekin. Enpresen ihesak adierazten du trantsizioaren kostuak ez direla nolana hikoak izango. Bistan da, beraiek puzten ari dira, eta "BGPd-aren %30 galduko duzue" esateraino iritsi dira; de Guindos izan zela uste dut. Uste dut hori ez zela ezta Gerra Zibilean ere pasa; Espainiak ez zuen BPGd-aren %30 galdu Gerra Zibilaren ondotik. Puztu egin dituzte ondorio ekonomikoak, baina borroka politikoaren estrategia da hori.

Nola erantzun diezaiokegun horri? Ez da erraza. Uste sendoa izan dezakegu Kataluniak gaitasun nahikoa duela ekonomikoki herrialde bidegarria izateko, produkzio-sarean, jendearen prestakuntzan... elementu nahikoa dituela aurrera egiteko, epe ertainera herritarrentzat nahikoa ongizate sortzeko. Nire iritziz, uste sendoa baino gehiago begien bistakoa eta eztabaidaezina da hori. Baina trantsizioaren kostuak ez daude soilik norberaren esku; trantsizio hori zenbateraino zailtzen dizuten, horren araberakoak ere badira. Beraz, zaila da hori.

CiUren ingurunea

Katalunian, gizarte-mugimenduek gainezka egin dute, alderdiak eta haien logika gainditu dituzte. Hori izan da prozesu honen giltzarrietako bat. Ez dute CiU soilik gainditu, baina batez ere CiU, alderdi horrek ez baitzuen ilusioz hartzen hau guztia. Orain, elkarri begiratzen diote eta hala esaten dute: "Diru-laguntzak eta kontratu publikoak banatzeko makina genuen, %3a genuen, berrogeita hamarretik gora diputatu genituen parlamentuan, Espainiako gobernu jartzeko eta kentzeko ahalmena genuen... eta orain, zer? Kartzelan gaude, 15 diputatu ateratzera goaz, ez dugu ezer...". Hau da, alde horretatik CiUren balantzea oso gogorra da. Eliteen interesen gainetik gizarteak gainezka egin duelako soilik sartu dira beraiek honetan, nolabait esatearren.

Beste gauza bat ere hartu behar da kontuan: dela Kataluniaren tamainagatik, dela finantzaketa-sistema autonomikoagatik edo beste edozein arrazoiengatik... CiUk ez du kooptazio-mekanismo nahikorik edo ez du mahaiaren gainean horrelako mekanismorik jarri elite horientzat. Hau da, Estatuak bereganatu du Kataluniako burgesia handia, alde egin duten enpresa oso handi horiei loturiko sektoreak kooptatzea lortu du.

Azken hilabete honetan Kataluniatik joan diren enpresen zerrenda bat egingo bagenu, goi burgesia katalana aterako litzateke hor. Baina hortik behera, erdi-mailako burgesia, burgesia txikia eta kopuru aldetik garrantzitsuagoak diren inguruneak, tradizioz CiUren espazioa babestu izan dutenak, horiek ez ditu bereganatu Estatuak. Ez ditu bereganatu ez dielako ezer eman, ez dielako xentimorik eman, ez dielako azpiegiturarik jarri beren esportazioei eusteko, ez dielako erraztasunik eman, eta, horren ondorioz, beraiek ere mendira jo dute.

Aurreko batean, Puigdemont, gatazka gori-gorian zegoela, ECOT patronalak antolatutako enpresarien ekitaldi batean izan zen (erdi-mailako burgesiaren eta burgesia txikiaren esparru horietan patronal garrantzitsua da ECOT), eta heroi baten moduan hartu zuten, txaloka, nor eta Estatuaren aurka ia-ia matxinada egiten ari zen presidentea! Hori ez da Kataluniako erdi-mailako burgesiaren berezko sena; ez da inoiz izan. Eta orain bada. Zerbaitegatik izango da. Funtsean, nire ustez, lehen aipatutakoagatik da, Estatuak ez dielako inbertsiorik egin horiek bereganatzeko, beste leku batzuetan egin duen moduan.

Hizkuntzaren eta kulturaren garrantzia

Bistan denez, Kataluniaren eta Euskal Herriaren arteko alde nagusietako bat hizkuntzaren erabilera da, gurean hizkuntza normaltasun osoz erabiltzen dela esparru oso desberdinetan. Hori ote den giltzarrietako bat edo ez, horren gainean ez dugu asko hausnartu. Esango nuke burujabetzaren aldeko mugimenduak gehiago hitz egiten zuela hizkuntzaz eta kulturaz minoritarioagoa zenean gaur egun baino. Orain gutxiago hitz egiten du horri buruz. Ez dakit horrek zer esan nahi duen. Beharbada, hizkuntza eta kultura aurretiazko baldintza dira, eta gero, beste fase batean sartzean, jada ez da beharrezkoa horiei buruz hitz egitea. Aztertzeko kontua litzateke.

Katalanaren erabileraren normalizazioa, belaunaldien arteko transmisioa, hazten joan da. Azken urteotan gora egin du gaztelaniaz hitz egiten zuten eta katalana ohiko hizkuntzatzat berenganatu duten pertsonen

kopuruak, eta horrek, seguru asko, badu zerikusia; izan ere, horri esker, hedabide, kultura eta komunikazio gutxi gorabehera partekatu bat daukagu, eta, horrek guztiak, aldi berean, gizarte desberdina izatea ahalbidetzen du.